

30. VÝROČIE BIBLIOBUSOV VO SVIDNÍKU

BC. ĽUDMILA PRIPUTNÍKOVÁ

✉ metodika.sk@gmail.com
Podduklianska knižnica
vo Svidníku
www.podduklianskakniznica.sk

Thirty years ago, the management of the Podduklianska Library in Svidník decided to implement the Dutch-Slovak model project entitled Bibliobusy (Bibliobuses) which subsequently attracted considerable attention throughout Slovakia. The goal of the project was to provide a new additional library service for residents of rural areas of the Svidník region through two bibliobuses. The region met all the requirements in this regard, since it has many sparsely populated towns whose libraries are in poor condition. The *Bibliobusy* project, the only one in Slovakia, was officially launched on October 20, 1993, and in 2023 we commemorated the 30th anniversary of its creation. The aim of the article is to inform readers about the history of the introduction of the bibliobus service into the library network in the Svidník region, as well as its current operations in the rural locations of the Dukla region.

Keywords: bibliobuses, innovations in libraries, library and information services, Podduklianska library in Svidník, anniversaries

ÚVOD

Podduklianska knižnica vo Svidníku je regionálnou knižnicou, ktorá pôsobí v územnom obvode dvoch okresov – Svidník a Stropkov. Ako jediná knižnica na Slovensku sa môže pýšiť tým, že prevádzkuje bibliobus, ktorým zabezpečuje knižničné a informačné služby na regionálnej úrovni vidieckemu obyvateľstvu už 30 rokov. Pri tejto príležitosti by sme radi pripomenuli začiatky *Projektu bibliobusov* vo svidníckom regióne, a taktiež súčasné pôsobenie mobilnej knižnice. Teší nás, že aj Slovensko sa môže zaradiť medzi mnohé vyspelé štáty, ktoré disponujú systémom mobilných knižníc v krajine.

Svidnícke bibliobusy

ZAČIATKY PROJEKTU

20. október 1993 je v histórii Podduklianskej knižnice zapísaný ako výnimočný, pretože v tento deň sa v regióne zaviedla jedinečná knižnično-informačná služba prostredníctvom dvoch pojazdných knižníc. Projekt bibliobusov sa realizoval vďaka podpore holandskej vlády Ministerstva zdravotníctva, sociálnych vecí a kultúry a Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Cieľom projektu bolo posilniť knižničný systém, keďže po novembri 1989 nastali zmeny, ktoré sa dotýkali ľudových knižníc v dôsledku prijatia zákona o obecnom zriadení. Po zániku strediskového systému patronát nad miestnymi knižnicami prevzali obce, ktoré však nedisponovali dostatočnými finančnými prostriedkami a personálnym za-

bezpečením na ich prevádzku, a to zapríčinilo stagnáciu väčšiny miestnych knižníc. Začiatky projektu siahajú do roku 1990, keď holandská vláda schválila *Program spolupráce s východnou Európou*. V rámci spomínaného programu sa v júni 1992 uskutočnil v Bratislave, za účasti predstaviteľov Holandska, workshop pre pracovníkov z oblasti knižnej kultúry a knižníc. Výsledkom stretnutia bolo prijatie konkrétneho návrhu na vzájomnú spoluprácu. Do programu o naplánovaní projektu mobilných knižníc boli zapojené viaceré krajiny, medzi nimi aj Slovenská republika. Holandské Ministerstvo životného prostredia, zdravia a kultúry vyzvalo CBD (Centrale Bibliotheek Dienst) provincie Frízsko, aby riadilo projekt na základe ich odborných skúseností. Podrobný návrh modelu vypracovali zamestnanci Koordinačného centra knižníc SNK MS v Bratislave za účasti zamestnancov Podduklianskej knižnice (vtedajšia Okresná knižnica vo Svidníku). Región Svidník ako modelový región spĺňal pre takúto formu knižničných služieb ideálne podmienky, pretože z hľadiska územného osídlenia sa v tejto oblasti nachádza veľa obcí s malým počtom obyvateľov. Taktiež bol zohľadnený aj nepriaznivý stav obecných knižníc v regióne. Projekt sa zakladal na princípoch a filozofii verejnej knižnice, zameriavajúcej sa na to, aby umožnila všetkým jej používateľom bez výnimky prístup k dokumentom a informáciám a účasť na sociálnom a kultúrnom živote. Bibliobusy mali alternovať stagnujúce obecné knižnice vo svidníckom regióne. V októbri 1993 boli slávnostne uvedené do prevádzky dva bibliobusy za účasti mnohých významných hostí a médií. Slávnostnú stuhu

Slávnostné otvorenie prevádzky bibliobusov, 1993 (Podduklianska knižnica vo Svidníku)

prestrihla Hedy d'Ancona, ministerka zdravotníctva, sociálnych vecí a kultúry Holandska, a Dušan Slobodník, minister kultúry Slovenskej republiky.

Bibliobusy poskytovali služby v 74 obciach v regióne Svidník, a to podľa stanoveného harmonogramu trás s týždennou frekvenciou a s obsahom viac ako 3 500 dokumentov v každom bibliobuse. Denná trasa bibliobusov pozostávala v priemere z 8 zastávok s časovým intervalom 15 až 60 minút. Realizácia projektu bola naplánovaná na dva roky a počas tohto obdobia bibliobusy zaznamenali veľké úspechy v hlavných ukazovateľoch, a tak Podduklianska knižnica dosahovala najvyššie priečky v počte výpožičiek, registrovaných čitateľov a návštevníkov v porovnaní s inými knižnicami v rámci celého Slovenska. V roku 1994 knižnica a jej dva bibliobusy zaevidovali bežne 265 000 výpožičiek, 6 800 čitateľov a takmer 108 000 návštevníkov. Zverejnenie dosiahnutých výsledkov projektu bolo prezentované na *Medzinárodnom sympóziu o využití bibliobusov*, ktoré prebiehalo 24. 4. – 26. 4. 1995 vo Svidníku, kde došlo k záveru, že dvojročný experiment s bibliobusmi dosiahol úspech, opodstatnenosť a nenahraditeľnosť v regionálnej knižničnej činnosti. Od roku 1995 bibliobusy pokračovali vo svojej činnosti a naďalej úspešne poskytovali knižničné služby vo vidieckych lokalitách. Stali sa tak súčasťou štandardného fungovania Podduklianskej knižnice. Bibliobusy zaznamenávali značný úspech aj na rôznych podujatiach mimo regiónu, ako napríklad na medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka v Bratislave či na podujatí Dni Prešovského samosprávneho kraja, organizovanom Úradom Prešovského samosprávneho kraja v Prešove, alebo aj na knižnom festivale Prešov číta rád, ktorého organizátorom je Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove.

JEDEN BIBLIOBUS V SÚČASNOSTI

V roku 2008 musela Podduklianska knižnica vyradiť z prevádzky jeden bibliobus z dôvodu nevyhovujúceho technického stavu vozidla. Po prospešnej 15-ročnej existencii jeden z bibliobusov ukončil svoju funkciu. Knižnica dodnes zabezpečuje služby už len s jedným bibliobusom v obidvoch okresoch v dvojtýždňovom intervale.

V súčasnosti bibliobus poskytuje knižničné a informačné služby v 55 obciach a má svojich skalných

Súčasný bibliobus (Podduklianska knižnica vo Svidníku)

čitateľov a návštevníkov. V bibliobuse sa buduje knižničný fond najmä v slovenskom jazyku, avšak systematicky sa dopĺňa aj v cudzích jazykoch a v jazyku národnostných menšín. Výhodou bibliobusu je každodenné doplňovanie alebo obmena fondu po návrate do materskej knižnice. Z hľadiska špecifických podmienok sa v bibliobuse využíva tematické stavanie knižničného fondu. Pomocou piktogramov je zobrazených 27 tematických skupín, ktoré sú základom orientácie vo fonde. Vypracovaná legenda piktogramov obsahuje slovné vyjadrenie tém, ktoré znázorňuje jednotlivý obrázok. Od roku 2020 sa výpožičný proces realizuje prostredníctvom *KIS Dawinci*. Popri základných výpožičných činnostiach sa v bibliobuse organizujú kultúrno-výchovné podujatia, knižnično-informačné výchovy, hromadné zápisy prvkov, exkurzie do bibliobusu, cyklické súťaže pre detských návštevníkov či prezentácia služieb priamo v školách.

Podujatie *Jeseň s knihou* na pešej zóne vo Svidníku (Podduklianska knižnica vo Svidníku)

Bibliobus svojou mobilnosťou dokáže reflektovať na propagáciu a sprístupňovaní svojich služieb aj na miestach mimo stanovených zastávok, a to napríklad pri organizovaní podujatí aj pre školy v mestách svidníckeho regiónu – v meste Svidník, Giraltove, Stropkov.

Našou snahou je flexibilne reagovať na požiadavky štatutárov obcí, záujem škôl i verejnosti pri poskytovaní kvalitných knižničných služieb na regionálnej úrovni a získať čo najväčšiu čitateľskú základňu. Podduklianska knižnica prostredníctvom bibliobusu zabezpečuje slobodný a lacný prístup k informáciám a poznatkom všetkým demografickým skupinám a občanom v súlade so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám. Týmto patrí poďakovanie všetkým štatutárom obcí za ich podporu, všetkým našim čitateľom a priaznivcom čítania a taktiež pedagógom, ktorí vedú žiakov k návšteve bibliobusu, ku knihám a čítaniu, ktoré má nenahraditeľnú hodnotu v živote jednotlivca a v jeho edukácii.

PO 30 ROKOCH NOVŠÍ TYP BIBLIOBUSU

Potešením pre pracovníkov Podduklianskej knižnice, ako aj pre čitateľskú verejnosť je fakt, že po 30 rokoch sa podarilo vďaka podpore zriaďovateľa Prešovského samosprávneho kraja vymeniť aktuálny dosluhujúci bibliobus za novší typ, prostredníctvom ktorého budeme i naďalej intervenovať kvalitné knižničné služby vidieckej komunite vo svidníckom regióne. Na záver patrí poďakovanie vtedajšiemu vedeniu knižnice Zuzane Sejkovej za realizáciu projektu, ako aj vedúcej oddelenia bibliobusov Anne Škodovej, všetkým knihovníčkam, vodičom a zamestnancom, ktorí sa na ňom podieľali a stále podieľajú. V neposlednom rade patrí poďakovanie súčasnému vedeniu knižnice – riaditeľovi Kamilovi Benkovi za dlhoročné a stabilné fungovanie našej jedinečnej mobilnej knižnice.

Milí naši čitatelia, ďakujeme, že čítate!

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ...

V treťom čísle časopisu *Knižnica 2023* sa metodička Slavka Polgárová z Verejnej knižnice Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici podelila o skúsenosti čitateľov a jej kolegov so samoobslužným výpožičným biblioboxom.

článok je dostupný na <https://www.snk.sk/sk/vydavatelstvo/edicna-cinnost/casopis-kniznica/archiv-kniznica.html>.

